

Mellékletek:

Domján Árpád (1871-1925) tárogató művészete

A dabasi helytörténet az „Ezer dabasi pillanat” című nagyszerű kötet összeállításakor fedezte fel Alsódabas elfeledett jegyzőjét, aki a kiadványban saját szócikket kapott. A rövid összefoglalót teljes terjedelmében megismerhetjük:

„DOMIÁN ÁRPÁD (*1871 +1925)

Alsódabas főjegyzője a 20. század elején, korának híres tárogatósa. Domján János gyóni főjegyző és Szappanos Mária gyermeke. Iskoláit Kecskeméten végezte, ahol zenei képzésben is részesült. Kétszer házasodott, második feleségével, Nagy Ilonával (*1875 +1962) alapított családot az alsódabasi jegyzőlakban. Gyermekeik: Ilona, Katalin (*1903 +1985), Etelka (*1904 +1933), Ferenc (*1907 +1983) és Árpád (*1909 +1939). Közel száz holdas birtokot vásárolt Sáriban, Felsődabason és Alsódabason, melyet főként bérbeadással hasznosított. A birtok magja az egy tagban lévő 60 holdas „Domján – telep” volt, rajta egy vincelléhrázzal. Református vallását az alsódabasi gyülekezetben gyakorolta, melynek 1900-1903 között presbitere volt. Kedvenc időtöltése (mit még ma is emlegetnek) a templom tornyában való tárogatózás volt, melyet később dr. Lakos János folytatott. Tárogatója 1906-ban két történelmi jelentőségű eseményen is megszólalt. Először júliusban a kecskeméti Kossuth – szobor avatásán, ahol a sokezes tömeg előtt beszédet mondó Kada Elek polgármestert kísérte a nagytemplom tornyából. A Kossuth – nóta oly hatásosra sikeredett, hogy az emberek megkönnyezték, a Vasárnapi Újság és más lapok pedig megörökítették. Októberben Rákóczi Ferenc hamvainak budapesti felravatalozásakor öltött díszmagyart az alsódabasi küldöttség tagjaként és a Keleti pályaudvartól a Deák-térig tárogatószóval kísérte a koporsót. Nyugdíjba vonulásakor vásárolta meg a Zlinszky család - ma már Domján – kúriaként ismert – 19. század elején épült kúriáját a hozzátartozó szép parkkal. Ötvennégy évet élt, az alsódabasi reformátustemető családi sírboltjában nyugszik.”

Újabb kutatási eredmények, adatok:

- Gyón községben született.
- Iskoláit a kecskeméti református gimnáziumban végezte 1880-tól kezdődően, 1888-ban érettségizett. Tagja volt az iskola zenekarának, melyet csoportkép tanúsít.
- Alsódabas község jegyzői munkakörét 1895. május 11-től látta el, a gimnáziumi érettségi mellett jegyzői oklevéllel rendelkezett. 1908-ban 1500 korona volt a fizetése.
- Gyóni Géza és Vay Sándor/Sarolta baráti köréhez tartozott.
- 1896-1907 között igazgatósági tagként és a cégvezetők egyikeként munkálkodott a Kunszentmiklós – Dabas – Szabadszállás Takarékpénztár Révénytársaságban.
- Szőlőterületein szaporítóanyag előállításával és forgalmazással is foglalkozott, melyet egy 1906. novemberi hirdetés örökített meg. Sima szőlővessző: Erdei (fehér bakar), Olaszrizling, Kövidinka. Olaszrizlingből gyökeres vesszőt is értékesített.
- Tárogató művészetét a nagy nyilvánosság 1906-ban fedezte fel és annak szárnyalása 1914-ig, a világháború kezdő esztendőjéig tartott. A legtöbbet Kecskeméten szerepelt (ahova a rokoni szálak miatt szinte hazajárt), de sajtóhíradások alapján fellépett Budapesten, Bicskén és Kiskunfélegyházán is.
- 1918-1920 között cégvezetőként irányította Alsódabas község szeszfőzdéjét.

- 1921-től látásának megromlása miatt nyugdíjba vonult.
- 1921-1923 között igazgatósági tagként vett részt a Gyóni fogyasztási és értékesítési szövetkezet működésében.
- Nevét – a Domián helyett - gyakran írták „Domján”-nak, de még „Demján” változattal is lehet találkozni.

Kőszeghi Sándor, Pest vármegye főlevéltárosa 1910-ben a következőképpen ismertette a Domján családot:

„Domján (Domjanszeghi) már a mohácsi vész előtt donatarius család, mely 1570-ben új adományt kap; a Zala vármegyében törzsökös család egyik ága a XVII. század elején Pest vármegyébe, Kecskemétre származott; Rákóczi, majd a negyvennyolcás zászlók alatt a család számos tagja harcolt, kiknek egyenes leszármazója Domján Árpád alsódabasi jegyző és szőlőbirtokos. Czímer: kékben, hármás zöld halom fölött három hatágú arany-csillag. Sisakdísz: pánczélos kar kivont karddal. Pajzstakarók: kék-arany, vörös-ezüst.”

Tárogató művészetéről így írtak a korabeli lapok:

- Pesti Napló, 1906. július 2. p. 3:

„Az öreg honvédek taracklövések zaja mellett meghajtották a lobogót a szobor előtt. Kommandóra a gyermekkatonák is tisztelegtek, a városháza erkélyéről pedig megszólalt a tárogató hangja, a Kossuth-nótát fújva. Kada Elek polgármester a tárogató hangjai mellett folytatta beszédét ekként: — Ne feledjétek e dalt, hulló vérnek, omló könnynek, magyarok nagy szenvedésének bús emlékezetét. És ha eljön az idő, hogy ennek a zászlónak ismét lobogni kell, fiuk, harsogjon a dal, búgva dörögjön át hegyek ormán, a nagy rónán: mindenki ezt dalolja, harcra fel! Éljen a haza! A szabadság! A tárogató hangja mélabúsan, de tisztán hallhatólag — Domján Árpád alsódabasi főjegyző futta a tárogatót — hangzott végig a néma tömegben, melyet a polgármesternek a tárogatóval egyidőben mondott beszéde, — ez a melodráma — annyira meghatotta, hogy nem volt szem, mély szárazon maradt volna. Kossuth Ferencet annyira meghatotta a beszéd, hogy könnyezett. A beszéd után következett a szobor megkoszorúzása.”

- Függetlenség, 1906. július 3. p. 2:

„Ezután Kada Elek kezdett beszélni Szavai nagy hatást keltettek. Beszédjét a városháza erkélyéről Domján Árpád alsódabasi községi jegyző tárogatóval kísérte, melynek hangjai az egész nagy teret betöltötték; igen nagy hatással voltak a közönségre, úgy hogy, igen sokan könnyeztek a beszéd tartama alatt; alig maradt szem szárazon. Maga Kossuth Ferenc is könnyezett.”

- Függetlenség, 1906. július 3. p. 3:

„A tegnapi tárogató szóló. Méltó befejezésül a leleplezési ünnepélynek: Domján Árpád a városháza erkélyéről remek magyar dalokat adott elő tárogatón. A szép előadást nagyszámú hallgatóság élvezte s tapsolt a kitűnő művészeknek.”

- Vasárnapi Újság, 1906. július 8. p. 434:

„A városháza erkélyéről pedig megszólalt a tárogató hangja, a Kossuth-nótát fújva. Kada Elek a tárogató hangjai mellett folytatta beszédét ekkép:

— Ne feledjétek e dalt, hulló vérnek, omló könnynek, magyarok nagy szenvedésének bús emlékezetét. És ha eljön az idő, hogy ennek a zászlónak ismét lobogni kell, fiuk, harsogjon a dal, búgva dörögjön át hegyek ormán, a nagy rónán, mindenki ezt dalolja, harcra fel! Éljen a

haza! a szabadság! A Domján alsódabasi főjegyző által fúvott tárogató mélabús hangja, Kada egyidejűleg mondott beszéde, sokakat könnyekig meghatott, köztük Kossuth Ferenczet is. Nekem eszembe juttatta, hogy midőn már nagy fejedelmünk, Rákóczi bujdosóvá lett, német katonaság lepte el Kecskemétet is, s talán ép e helyt egy koldus, egy megrokkant kurucz megszólaltatta tárogatóját. A nép jött, szaporodott, tömeggé nőtt s a régi ismerős hangoktól feltűzelve, majdnem pusztá kézzel kiverte a városból a vasasnémeteket!”

- Országos Ellenőr, 1906. július 8. p. 2:

„A beszéd hatása leírhatatlan. A tárogató hangja mélabúsan, de tisztán hallhatólag - Domján Árpád alsódabasi főjegyző fújta — hangzott végig a néma tömegben, melyet a polgármesternek a tárogatóval egyidőben mondott beszéde — ez a melodráma — annyira meghatott, hogy nem volt szem, mely szárazon maradt volna. A képviselők, törvényhatóságok küldöttsége, aggastyánok, férfiak és asszonyok, gyermekek és leányok mindannyian sírtak. Kossuth Ferenczet annyira meghatotta a beszéd, hogy könnyezett. Valami leírhatatlan, ki nem fejezhető érzés szállt meg mindenkit. Előttünk a múlt a 48-as honvédek, a tépett zászló alatt s mellettünk a jövő, a magyar fiúk kicsiny serege. S onnan a magasból, mintha égből jönne a hang, sir, kesereg a tárogató, az összetört, megsemmisített tárogató hangja; elsírja a dalt, a Kossuth nótát, hej, miért is nincs Kossuth Lajosnak regementje! Mintha a magyarnak százados keserve, évezredes szenvedése keseregne a dalban. Szem nem maradt szárazon, mindenki sírt, zokogott.”

- Országos Ellenőr, 1906. december 9. p. 2:

„Domján Árpád messze földön híres tárogatóművész játszott a harmadik szám keretében minden tekintetben elismerést érdemlő, kiváló zenei tehetségre valló előadásban kuruczdalokat a nagyszámú hallgatóság egyhangú dicséréte mellett.”

- Félégyházi Közlöny, 1908. március 22. p. 3:

„Hej, de ezután jött meg csak az igazi. Odaképzeltük magunkat a kuruc tábortüzek mellé, mikor Domján Árpád megfújta azt az édes hangszert, mely könnyeket csal elő a magyarok szeméből. Micsoda nóták voltak azok. Repesett a szívünk, oda szerettünk volna rohanni a kedves emberhez és csodálatos hangszerének minden hangját a szívünkkel elnyelni. Nyolcszor kellett engednie a közönség lelkes hívásának és mindannyiszor új és új élvezetet nyújtott. A Kossuth nótát vele énekeltük mindannyian.”

Domján Árpád képzett zenész volt. Hangszere, a tárogató a magyar történelem kísérője a honfoglalástól napjainkig, különösen megbecsült volt a Rákóczi szabadságharc idején. A tárogató 2015 óta hungarikum, elsőként nyerte el ezt a címet a hangszerek közül. Domján Árpád részese volt a hangszer sikertörténetének, és zenéjével Dabas jó hírnevét is gyarapította. Művészete jelentősen gazdagítja értéktárunk kulturális örökség kategóriáját.

Bibliográfia

Pesti Hírlap: A kecskeméti Kossuth-szobor leleplezése. 1906. július 2. pp. 1-3.

Pesti Napló: Kecskemét ünnepe. 1906. július 2. pp. 1-2.

Függetlenség: A Kossuth-szobor leleplezése. 1906. július 3. pp. 1-3.

Roskovics Ignác: Kossuth-szobor leleplezése Kecskeméten. Vasárnapi Ujság, 1906. július 8. pp. 433-434.

-ry: A Kossuth-szobor leleplezése. Országos Ellenőr, 1906. július 8. pp. 1-3.
 Budapesti Hírlap: Új kultúregyesület. 1906. október 10. p. 15. (Irodalmi műsorban lépett fel Bicskén.)
 Pesti Hírlap: Fejérmegyei irodalmi és közművelődési egyesület. 1906. október 10. p. 13.
 Pesti Napló: A Fehérmegyei Irodalmi és Közművelődési Egyesület. 1906. október 10. p. 13.
 Budapesti Hírlap: Pestmegye bandériuma. 1906. október 26. p. 11.
 Magyarország: A Rákóczi-ünnep – Pest vármegye lovas- és gyalogbandériuma. 1906. október 26. p. 8.
 Pesti Napló: A Rákóczi-ünnep - A városok és vármegyék ünnepe. 1906. október 26. p. 8.
 Függetlenség: Kuruc-estély. 1906. november 17. p. 3.
 Függetlenség: Kuruc-estély. 1906. december 4. p. 2.
 (yö): Kurucz-estély Kecskeméten. Országos Ellenőr, 1906. december 9. pp. 1-2.
 Eötvös Nagy Imre: A kecskeméti Kossuth-szobor története. Kecskeméti Nagy Képes Naptár 1907. pp. 289-313. (308)
 Függetlenség: Szolnok-megyei gazdák látogatása. 1907 június 4. p. 3. (kecskeméti program)
 Félegyházi Hírlap egyesült Félegyházi Híradó: Közművelődési Est. 1908. március 22. p. 5.
 Félegyházi Közlöny: Irodalmi estély. 1908. március 22. p. 3.
 Budapesti Hírlap: A kecskeméti dalünnep. 1909. augusztus 11. p. 10.
 Ujság: A kecskeméti dalünnep programja. 1909. augusztus 11. p. 8.
 Alföldi Híradó: Országos Dalosünnep műsora. 1909. augusztus 13. p. 1.
 Pesti Napló: A kecskeméti dalünnep programja. 1909. augusztus 13. p. 8.
 Alföldi Híradó: Országos Dalosünnep műsora. 1909. augusztus 15. p. 5.
 Kecskeméti Ujság: A dalünnep részletes programja. 1909. augusztus 15. p. 3.
 Kecskeméti Ujság: A dalünnep programja. 1909. augusztus 16. p. 2.
 Kecskeméti Ujság: A tegnapi és mai versenyek eredményei. 1909. augusztus 18. p. 2.
 Kecskeméti Nagy Képes Naptár 1910: Országos dalárünnepély Kecskeméten. pp. 131-150. (138)
 Kőszegi Sándor: Pest vármegye nemes családai – Domián (Domjánszeghi). In: Borovszky Samu (szerk): Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye I. Budapest, Országos Monografia Társaság, 1910. p. 451.
 Bende László: A Petőfi Társaság Kecskeméten. Kecskeméti Lapok, 1914. január 20. p. 1.
 Kecskeméti Lapok: A Kurucz Estély. 1914. január 23. p. 2.
 Kecskeméti Napló: A Kurucz-Estély. 1914. január 23. p. 2.
 Országos Ellenőr: A Kurucz-Estély. 1914. január 24. p. 2.
 Kecskeméti Híradó: A Dalárda Kurucz-estélye. 1914. február 9. p. 1.
 Kecskeméti Lapok: A Kurucz Estély. 1914. február 10. p. 2.
 Kecskeméti Napló: A Kurucz-Estély. 1914. február 11. p. 2.
 Magyarország: Halálozás. 1925. február 15. p. 19.
 Váry István dr.: Emlékezzünk régiokról. Kecskeméti Lapok, 1936. július 28. p. 3.
 Dr. Váry István: Kecskeméti séták – 50 éves a Kossuth-szobrunk. Bács-Kiskun-Megyei Népújság, 1956. szeptember 30. p. 7.
 Heltai Nándor: "Fel tehát magyar népe Kecskemétnek": Kossuth Lajos és Kecskemét. Kecskeméti Lapok, Kecskemét, 2001. 119 p.
 (V. F.) [Valentyik Ferenc]: Domián Árpád. In: Czagányi László (szerk.): Ezer dabasi pillanat. Pressman Bt., Dabas, 2010. p. 272. Fotók: p. 191, 199, 273.

Összeállította: Valentyik Ferenc